

แนวทางการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดริมคลองเปรมประชากร
ในความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัย (ผู้บุกรุก)

นายปราโมทย์ ชวาลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเคหะพัฒนาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-334-950-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE GUIDELINE FOR SOLVE THE SLUM PROBLEMS ALONG THE PREMPRACHAKORN CANAL
IN THE POINT OF VIEW OF THE RESIDENT (THE SQUATTER)

Mr. Pramote Chawala

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Housing Development in Housing

Department of Housing

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-334-950-2

วิทยานิพนธ์ แนวทางการแก้ไขปัญหามุขมขนแอด์ริมคลองเปรมประชากรในความคิดเห็นของ
 ผู้อยู่อาศัย (ผู้บุกรุก)
โดย นายปราโมทย์ ชวลา
ภาควิชา เคหการ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ สุปรีชา หิรัญโร

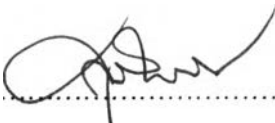
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

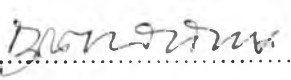

.....รักษาราชการแทนคณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิระ สัจกุล)

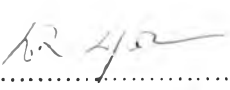
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ปรีดี บุรณศิริ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์สุปรีชา หิรัญโร)

.....กรรมการ
(อาจารย์คุณชลทิพย์ พานิชภักดิ์)

.....กรรมการ
(คุณพรเลิศ พันธุ์วัฒนา)

ปราโมทย์ ชวลา : แนวทางการแก้ไขปัญหามุมชนแออัดริมคลองเปรมประชากรในความคิดเห็นของผู้
อยู่อาศัย (ผู้บุกรุก) (THE GUIDELINES FOR SOLVE THE SLUM PROBLEMS ALONG
THE PREMPRACHAKORN CANAL IN THE POINT OF VIEW OF THE RESIDENT (THE
SQUATTER) อ.ที่ปรึกษา: รศ.ดร.บัณฑิต จุลาลัย, อ.ที่ปรึกษาร่วม: รศ.สุปรีชา นิรัญโร; 217หน้า.
ISBN 974-334-950-2

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจของชุมชนแออัดริมคลอง
เปรมประชากร ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหามุมชนแออัดริมคลองเปรมประชากรในความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัย
(ผู้บุกรุก) และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหามุมชนแออัดริมคลองเปรมประชากร อาศัยเทคนิคการสำรวจเชิง
พรรณนา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ทางสถิติหาค่าร้อยละและ
ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยในชุมชน หัวหน้าชุมชน และหน่วยงาน
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากการวิจัยพบว่าผู้อยู่อาศัยมีความเห็นว่า ปัญหาที่มีอยู่ในชุมชนเป็นปัญหาส่วนรวมของชุมชน (ร้อยละ86) และความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหามุมชนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มที่คิดจะย้ายออกไป ถ้ามีที่ใหม่ที่ดี
กว่า (ร้อยละ 33) และกลุ่มที่คิดว่าจะอยู่ที่เดิม แต่ควรแก้ไขปรับปรุง (ร้อยละ 51) โดยกลุ่มที่จะย้ายออกไป มีความ
เห็นว่าจะย้ายไปอยู่ที่รัฐจัดหาให้และควรเป็นที่ดินเช่าซื้อระยะยาว โดยรัฐปลูกบ้านให้ หรือปลูกบ้านเองก็ได้
และต้องการให้รัฐช่วยเหลือค่ารั้วถนน หรือค่าก่อสร้างบ้านหลังใหม่ เกณฑ์ในการพิจารณาทำเลที่ตั้งใหม่ได้แก่

1.ความสะดวกในการเดินทางไปทำงาน 2.สาธารณูปโภค 3. เพื่อนบ้านและสาธารณูปการ

ในส่วนของกลุ่มที่จะอยู่ที่เดิมแต่ควรแก้ไขปรับปรุง มีเหตุผลในการตัดสินใจอยู่ที่เดิมเนื่องจากมีความผูกพันกับพื้นที่
นี้เพราะอยู่มานาน รองลงมาถือการอยู่ใกล้ญาติพี่น้อง และกลัวว่าระบบสาธารณูปโภคในที่ใหม่จะไม่พร้อม
กลุ่มนี้มีความเห็นว่ารูปแบบการปรับปรุงควรเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐและชุมชน โดยร่วมมือกันวางแผนและ
ดำเนินการทั้งในส่วนการแก้ไขการรื้อล้างคลอง การรักษาความสะอาดของคลอง การปรับปรุงชุมชนให้เป็น
ระเบียบเรียบร้อย การแก้ไขปัญหาด้านสังคม เช่น รณรงค์ให้เป็นชุมชนปลอดยาเสพติด การจัดตั้งศูนย์เด็ก
เล็กและอนามัย เป็นต้น

ทั้งสองแนวทางการแก้ไขปัญหามุมชน เมื่อพิจารณาจากเหตุผลของแต่ละแนวทางและปัญหาที่จะเกิดขึ้น พบ
ว่าแนวทางการย้ายไปอยู่ที่ใหม่ น่าจะส่งผลต่อการแก้ไขปัญหามุมชนแออัดริมคลองเปรมประชากรอย่างยั่งยืน
โดยอยู่ภายใต้กรอบความคิดที่ให้ชุมชนเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการแก้ไขปัญหามุมชน โดยคำนึงถึงความคิดเห็น
ของผู้อยู่อาศัยที่จะย้าย สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัยและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัย

ภาควิชา.....เคนการ.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....เคนการ.....ลายมือชื่ออาจารย์ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2542.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

PRAMOTE CHAWALA : THE GUIDELINES FOR SOLVE THE SLUM PROBLEMS ALONG THE
.PREMPRACHAKORN CANAL IN THE POINT OF VIEW OF THE RESIDENT (THE SQUATTER)
THESIS ADVISOR : ASSO. PROF.DR. BANDIT CHULASAI, PhD. THESIS CO-ADVISOR :
ASSO.PROF. SUPREECHA HIRANRO. 217 pp. ISBN 974-334-950-2

This study's objective was to study the physical, social and economic characteristics of the slums along Premprachakorn canal, and find ways to solve the problems perceived by the residents (the squatters), or provide suggestions on how the problems could be dealt with. The technique used was descriptive survey, using questionnaires as data-collection tools. The data was analyzed using statistics, taking into account the interrelationship between the related factors. There were also interviews with the residents, the head of the slum community, and the agencies concerned.

The study found that the residents are of the opinion that the existing problems are problems of the community at large (86%). In solving the problems, two main solutions are offered. One is to leave the slum if a new and better place is available (33%) while another group prefers to remain there but make improvements (51%). Those who wish to leave want to move into a place provided by the government, and sold on a long-term hire-purchase scheme. They want the government also to be responsible for the construction. Alternatively, the residents want to be allowed to construct the accommodation themselves. The residents also want the government to pay for the demolition of the old houses.

The criteria in choosing a new location are as follows:

1. convenience in commuting between working place-home.
2. utilities
3. neighbors and facilities

As for those who want to stay but wish to see improvements, their reasons are:

1. their feeling of attachment to the place where they have lived for a long time.
2. closeness to relatives
3. fear of a lack of utilities in the new place

They think that the improvement should be a joint-project between the government and the community. Both sides should get together in the planning and implementation of the solution to the problems of keeping the canal clean, maintaining order in the community in perfect order, and other social problems such as campaigning to make the community free from drugs, and the setting up of childcare and health care facilities , etc.

Considering the reason of each way and problem that will happen, it has been found that moving to the new residence is likely to affect the long-term solving problems of slum along the Premprachakorn canal. It is considered that the community should be the important fundamental to solve problems, regarding the residents opinion, the status of residence possession, and residents economical status.

ภาควิชา.....แผนการ.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....แผนการ.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2542.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษารวม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยความอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำอย่างดียิ่งของ รศ.มานพ พงศทัต , รศ.ดร.บัณฑิต จุลาสัย , รศ.สุปรีชา หิรัญโร, อ.ปรีดี บุรณศิริ, อ.กฤษณทศทิพย์ พานิชภักดิ์ และ คุณพรเลิศ พันธุ์วัฒนา

ขอขอบพระคุณ คุณสันศักดิ์ (ผู้วิจัยกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัย กทม.) คุณพจนา (พัฒนาชุมชนเขตหลักสี่) คุณสมชาย มินสาคร ประธานชุมชนเพชรคลองจั่น คุณสุทธิพงศ์ ไหล่ทิพย์ (สมาคมร่วมกันสร้าง) และคุณธีรพงศ์ (สำนักพัฒนาชุมชนเมือง พนม.) ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูล คำปรึกษา และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งตลอดการวิจัย

ขอขอบคุณที่ ๆ น้อย ๆ ทุกคน ที่ช่วยลงแบบสอบถาม เจียบที่ให้คำแนะนำและปรึกษาหน่อย ใจ่ ใหม่ แอ้ว บุก ม่อน ซารา ที่บู้ย เอร่า พิ่วชัย ที่ช่วยเหลือในการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ การถ่ายรูป

สุดท้ายนี้ ขอระลึกถึงพระคุณของพระเจ้า พระผู้ให้ทุกสิ่งในชีวิต และทุกคนในครอบครัวที่เป็นกำลังใจ

ปราโมทย์ ขวาลา

12 พฤษภาคม 2543

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	6
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 ชุมชนแออัดริ มคลองเปรมประชากร.....	9
2.1 คลองเปรมประชากร.....	9
2.2 วิวัฒนาการชุมชนริ มคลองเปรมประชากร.....	11
2.3 ลักษณะทางด้านกายภาพของชุมชนแออัดริ มคลองเปรมประชากร.....	15
2.4 บทบาทของเครือข่ายพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมคูคลอง.....	17
2.5 บทบาทหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแออัดริ มคลองเปรมประชากร.....	18
2.6 โครงการของกรุงเทพมหานคร ที่มีผลกระทบต่อชุมชนแออัดริ มคลองเปรมประชากร.....	20
3 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	22
3.1 การเกิดชุมชนแออัด.....	22
3.2 นโยบายของรัฐที่มีต่อปัญหาชุมชนแออัด.....	27
3.3 แนวความคิดการปรับปรุงชุมชนแออัดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

3.4 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด.....	94
3.5 แนวความคิดและทฤษฎีการย้ายที่อยู่อาศัย.....	95
3.6 แนวความคิดและทฤษฎีการเลือกที่ตั้งที่พักอาศัย.....	98
3.7 แนวความคิดการพัฒนาและกระบวนการแก้ไขปัญหาของชุมชน.....	101
3.8 แนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	107
4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	111
4.1 การกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย.....	111
4.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา.....	111
4.3 การกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	112
4.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	113
4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	113
4.6 วิเคราะห์ข้อมูล.....	114
4.7 การนำเสนอข้อมูล.....	114
5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	116
5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดริมคลองเปรมประชากรเขตหลักสี่.....	116
5.2 ข้อมูลทางด้านกายภาพลักษณะที่อยู่อาศัย.....	120
5.3 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้อยู่อาศัย.....	124
5.4 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของผู้อยู่อาศัย.....	132
6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	152
รายการอ้างอิง.....	157
ภาคผนวก.....	162
ภาคผนวก ก ข้อมูลชุมชนแออัดริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่.....	163
ภาคผนวก ข ภาพถ่ายชุมชนแออัดริมคลองเปรมประชากรเขตหลักสี่.....	179
ภาคผนวก ค แบบสอบถาม.....	192
ภาคผนวก ง เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง.....	200
ภาคผนวก จ บทสัมภาษณ์ประธานคณะกรรมการชุมชน.....	212
ประวัติผู้วิจัย.....	217

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1-1	ประมาณการที่อยู่อาศัยและการกระจายตัวของผู้มีรายได้ในกรุงเทพมหานคร ในที่อยู่อาศัยประเภทต่าง ๆ	1
3-1	ตารางสรุปนโยบายของรัฐที่มีต่อปัญหาชุมชนแออัด.....	38
3-2	แสดงการจัดวางผังตามราคาที่ดิน.....	47
3-3	แสดงการผ่อนส่งค่าที่ดินกับสหกรณ์.....	48
3-4	แสดงจำนวนเงินและแหล่งเงินที่นำมาก่อสร้างศูนย์ชุมชน.....	50
3-5	แสดงรายการสรุปเงินลงทุนโครงการ.....	51
3-6	แสดงผู้อยู่อาศัยพื้นที่ได้สะพาน/ชุมชน.....	55
3-7	แสดงการจัดที่ดินรองรับ.....	56
3-8	รายละเอียดความช่วยเหลือในการรื้อย้ายกรณีเลือกอาศัยตามแนวคลอง ของโครงการคลองพลับพลา.....	73
3-9	รายละเอียดค่าชดเชยในการรื้อย้าย กรณีเลือกอาศัยในพื้นที่ 30 ไร่ ของโครงการคลองพลับพลา.....	74
3-10	สรุปภาพรวมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงชุมชนแออัดริมคลอง.....	91
4-1	แสดงจำนวนขนาดของตัวอย่างที่ทำการศึกษิตตามจำนวนของประชากรที่ขอบเขต ความเชื่อมั่น 95% โดยมีความผิดพลาดของความแม่นยำ + 5 เปอร์เซ็นต์.....	112
5-1	แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามเพศ.....	116
5-2	แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามอายุ	117
5-3	แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามสถานภาพ	117
5-4	แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกสถานะของการอยู่อาศัย.....	118
5-5	แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว.....	118
5-6	แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามภูมิลาเนาที่เกิด.....	118
5-7	แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามระดับการศึกษา.....	119
5-8	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้อยู่อาศัยในชุมชนจำแนกตามจำนวนปี.....	119
5-9	แสดงจำนวน และร้อยละ จำแนกตามแหล่งที่อยู่เดิม.....	120
5-10	แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกการมีบ้านเลขที่	120
5-11	แสดงจำนวน และร้อยละ จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย.....	121

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5-12 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามลักษณะการถือครองบ้านและที่ดิน.....	121
5-13 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการสร้างบ้าน.....	122
5-14 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามแหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายในการสร้างบ้าน.....	122
5-15 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามลักษณะการใช้น้ำประปา.....	122
5-16 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามลักษณะการใช้ไฟฟ้า.....	123
5-17 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามลักษณะการใช้โทรศัพท์.....	123
5-18 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามลักษณะการจัดเก็บขยะ.....	124
5-19 แสดงลักษณะอาชีพ.....	124
5-20 แสดงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว.....	125
5-21 แสดงลักษณะการใช้จ่ายของครอบครัว.....	125
5-22 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามรายจ่ายรวมโดยเฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ผู้อยู่อาศัย.....	126
5-23 แสดงถึงจำนวนเงินออมในแต่ละเดือนของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแต่ละคน.....	126
5-24 แสดงวิธีการออม.....	127
5-25 แสดงภาระหนี้สิน.....	127
5-26 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้กรณีที่มีรายได้เดิมไม่เพียงพอ... 128	128
5-27 แสดงสถานที่ทำงาน.....	128
5-28 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามวิธีการเดินทางไปทำงาน.....	129
5-29 แสดงถึงระยะเวลาในการเดินทางไปทำงาน.....	129
5-30 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามกิจกรรมของผู้อยู่อาศัยในชุมชน.....	130
5-31 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามกลุ่มกิจกรรมของผู้อยู่อาศัยในชุมชน.....	131
5-32 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามความคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อคณะกรรมการ ชุมชน.....	131
5-33 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยถึงปัญหาที่เกิดในชุมชน.....	132
5-34 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อปัญหา.....	135
5-35 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามความคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อการแก้ไขปัญหา....	135

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5-36 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามความเห็นในการเลือกแหล่งที่อยู่ใหม่ที่จะย้ายชุมชน.....	136
5-37 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยในการพิจารณาเลือกทำเลที่อยู่ใหม่.....	137
5-38 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อลักษณะของที่อยู่ใหม่ที่รัฐจัดหาให้.....	138
5-39 แสดงจำนวนและร้อยละของรูปแบบการย้าย.....	139
5-40 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อภาครัฐในการช่วยเหลือการขนย้าย.....	139
5-41 แสดงจำนวนและร้อยละของเหตุผลการตัดสินใจอยู่ที่เดิมแต่ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น.....	140
5-42 แสดงจำนวนและร้อยละของความเห็นของรูปแบบการปรับปรุงชุมชน.....	140
5-43 แสดงจำนวนและร้อยละของความเห็นของรูปแบบการปรับปรุงชุมชนในกรณีที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินฝ่ายเดียว.....	141
5-44 แสดงจำนวนและร้อยละของความเห็นของรูปแบบการปรับปรุงชุมชนในกรณีที่เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนและรัฐ.....	141
5-45 แสดงจำนวนและร้อยละของแนวทางการปรับปรุงชุมชน.....	143

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1-1 แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนแออัดริมคลองเปรมประชากรเขตหลักสี่.....	8
2-1 แสดงผังบริเวณการตั้งบ้านเรือนริมสองฝั่งคลองเปรมประชากร.....	16
2-2 แสดงรูปตัดตามขวางคลองเปรมประชากร.....	16
1 สภาพชุมชนแออัดสองฝั่งคลอง.....	180
2 บ้านเรือนที่ปลุกกล้าเข้ามาในลำคลอง.....	180
3 ทางเข้าชุมชนเป็นบันไดเล็ก ๆ พาดจากถนนลงไปชุมชน.....	181
4 ทางเดินที่คับแคบภายในชุมชน.....	181
5 สภาพบ้านเรือนของชุมชน.....	182
6 สภาพภายในบ้านของชุมชน.....	182
7 ทางเดินในชุมชน.....	183
8 ความเน่าเหม็นของน้ำเนื่องจากการทิ้งขยะและน้ำเสียลงในลำคลอง.....	184
9 ความเป็นอยู่ของชุมชนที่ค่อนข้างมีฐานะ.....	185
10 ความเป็นอยู่ของชุมชนโดยทั่วไป.....	186
11 วิธีการจัดเก็บขยะบริเวณริมฝั่งคลองโดยใช้เรือ.....	187
12 จุดทิ้งขยะในชุมชนริมฝั่งคลองเพื่อรอคนมาเก็บ.....	187
13 น้ำเสียจากห้างสรรพสินค้าที่ปล่อยสู่ลำคลองส่งผลกระทบต่อชุมชน.....	188
14 ผลกระทบจากการปลุกกล้าเข้ามาในลำคลอง จนทำให้เกิดตลิ่งพังและพื้นดินทรุดตัว.....	189
15 บริเวณด้านหลังชุมชนติดกับกำแพงวัด.....	189
16 ความแออัดของบ้านเรือนในชุมชนทำให้อากาศถ่ายเทไม่สะดวกและแสงแดดส่องมา ไม่ถึงจนเกิดความอับชื้นและส่งผลเสียต่อสุขภาพ.....	190
17 ผลกระทบจากการที่โรงงานปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำคลองทำให้เกิดน้ำเน่าเหม็น และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง.....	191

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ	หน้า
1-1 แสดงความเกี่ยวข้องของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีต่อชุมชนแออัด.....	4
ริมคลองเปรมประชากร.....	
4-1 วิธีการดำเนินการวิจัย (Methodology Flow Chart).....	115